

TİASAD

Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi
The Journal of Turk & Islam World Social Studies

Yıl: 6, Sayı: 20, Mart 2019, s. 205-215

Dr. Öğretim Üyesi, Nesrin DUMAN

Bartın Üniversitesi Psikoloji Bölümü. Sorumlu Yazar. nesrinduman@bartin.edu.tr

ORCID: 0000-0002-2751-8315

Büşra ADIGÜZEL

Psikoloji lisans 1.sınıf öğrencisi, Bartın Üniversitesi Psikoloji Bölümü,
busraadiguzel@msn.com ORCID: 0000-0001-9064-6996

Eda HÜSEYİNOĞLU

Psikoloji lisans 1.sınıf öğrencisi, Bartın Üniversitesi Psikoloji Bölümü,
eda_huseyinoglu@hotmail.com ORCID: 0000-0001-5005-2683

Ceyda KAPLAN

Psikoloji lisans 1.sınıf öğrencisi, Bartın Üniversitesi Psikoloji Bölümü,
ceeyda.kaplan@gmail.com ORCID: 0000-0001-6555-6411

OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNDE ÇOCUK İHMAL VE İSTİSMARINI TANIMA

Özet

Çocuk ihmal ve istismarının tanınması ve önlenmesinde eğitimcilere önemli roller düşmektedir. Yapılan araştırmalar bu vakaların en sık görüldüğü yaş grubu için okul öncesi dönemlere işaret etmektedir. Araştırma ülkemizde son dönem okul öncesi eğitim kurumlarından olan sıbyan mekteplerindeki öğretmenler ile yürütülmüştür. Bartın ili sıbyan mekteplerinde görev alan öğretmenler ile bireysel görüşme yapılmıştır. Öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı belirtilerini tanıma düzeyi “Çocuk İhmal ve İstismar Belirtileri Ölçeği” ile incelenmiştir. Sonuç olarak öğretmenlerin ihmal ve istismar belirtilerini tanıma düzeylerinin sosyo-demografik değişkenler (yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, mesleki tecrübe) açısından farklılaşmadığı görülmüştür. Benzer şekilde eğitimcilerin ihmal ve istismar belirtilerini tanıma düzeylerinin; konu hakkında daha önce eğitim alma, meslek yaşantılarında ihmal ve istismar vakası ile daha önce karşılaşmış olma durumlarına göre de farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Araştırmada öğretmenlerin ihmal ve

istismar belirtilerinin bariz emarelerini (fiziksel yaralanmalar, kırıklar, aleni cinsel davranışlar vb.) daha net tanıyabildikleri, daha soyut kalan belirtileri ise (çocuğun sessizliği, ilgisizliği, korku ve fobileri vb.) daha az tanıyabildikleri ve daha nadir ihmal ve istismar belirtileri ile ilişkilendirebildikleri görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, İstismar, İhmal, Sıbyan, Okul Öncesi, Öğretmen.

AWARENESS ON CHILD ABUSE AND NEGLECT IN INFANT SCHOOL TEACHERS

Abstract

There are important roles of educators in recognition and prevention of child abuse and neglect. Researches indicate that child abuse and neglect cases are seen extensively in preschool periods. The research was carried out with the teachers in infant schools in Turkey. Individual interviews were conducted with teachers in Bartın province infant schools. The level of awareness on indicators of child neglect and abuse was investigated with the Child Abuse and Neglect Signs Scale. As a result, it was seen that teachers' awareness on the signs of neglect and abuse was not differentiated in terms of socio-demographic variables (age, sex, education level and professional experience). Similarly, it has been determined that there is no meaningful differentiation in their recognition level in terms of having previously received education on child abuse and encountering with an abused child in their professional life. This research also showed that teachers can clearly identify and recognize the obvious signs of neglect and abuse (physical injuries, fractures, sexual behaviors in public etc.). On the other hand abstract symptoms (child's silence, irrelevance, fear and phobias, etc.) of abuse and neglect are less recognizable and rarely associated with abuse and neglect signs by the infant school teachers.

Keywords: child, abuse, neglect, infant, preschool, teacher.

GİRİŞ

Bütün canlılar içinde en uzun süre bakım gerektiren canlı insan yavrusudur. Çocuğun dünyaya gözlerini açması ardından uzunca bir süre korunması, desteklenmesi ve yönlendirilmesi gerekmektedir. Çocuğun bu süreçte öncelikli olarak, ailesinin ilgisi ve yönlendirmesi ile sağlıklı bir büyüme ve gelişme göstermesi mümkündür (Pala, 2011, s.1). Ancak çocuğa bakmakla yükümlü olan kişilerin çocuğa bakım süreci her zaman ideal koşullar çerçevesinde devam etmemektedir. Literatürde çocuğun istismar ve ihmal edilmesi olarak adlandırılan bu durum yüzyıllardır var olan bir olgudur (Gölge, Hamzaoğlu ve Türk, 2012).

Çocuk ihmal ve istismar konusunun önemi, yarım yüzyıldan biraz fazla bir süre öncesinde anlaşılmış ve çocuk ihmal ve istismarı sistematik bir şekilde çalışılmaya başlanmıştır. Yapılan çalışmalar çocukların, dünya genelinde şiddetin çeşitli formlarına maruz kaldığını ortaya koymaktadır (Duman, 2018b). Çocuk istismarı, tekrarlanan bir olgu olması, çocuğa genellikle en yakın kişiler tarafından yapılması ve çocuğun hayatını etkileyen uzun süreli etkilerinin olması nedenleriyle; tanımlanması ve tedavi edilmesi en zor travma türü olarak karşımıza çıkmaktadır (akt. Johnson, 2007, s.171-2). İhmal ve istismara uğrayan çocukta meydana gelen

TİDSAD

bedensel ve davranışsal bozukluklar, çocuğun bütün hayatını negatif yönde etkilemektedir. Bu nedenle çocukların sağlıklarını olumsuz yönde etkileyen en önemli faktörlerden biri ihmal ve istismardır (akt. Oral 1993; Geyran ve Uygur 1995; Kavaklı vd., 1995; Chiocca, 1998a; Chiocca, 1998b).

Çocuğun büyüme sürecinde ailenin yanı sıra, çeşitli kişi ve kurumlar da çocuğun gelişimi ve desteklenmesi aşamasında görev almaktadır. Çocuğun sağlıklı bir gelişim gösterebilmesi için aile eğitiminin yanında, nitelikli bir okul öncesi eğitim de gereklidir (Erol, 2007, s.13). Araştırmalar kişiliğin 0-8 yaş aralığında şekillendiğini; bu nedenle 0-8 yaş döneminde verilen nitelikli eğitimin birçok toplumsal sorunun da önlenmesine katkı sağlayacağı öne sürülmektedir (Dereobalı, Karadağ ve Sönmez, 2013). Okul öncesi eğitim kurumlarının değeri bu noktada daha net anlaşılabilir. Öğretmenlerin çocuklarla devamlı iletişim içinde olmaları, çocuk eğitimi ile ilgili bilgiye ve tecrübeye sahip olmaları sebebiyle, aileleri tarafından ihmal ve istismara maruz kalan çocukların korunmasında son derece önemli oldukları vurgulanmaktadır (akt. Atamer, 2005; Karaman, 1993). Öğretmenlerin de diğer kamu görevlileri gibi çocuk istismarı konusunda yasal sorumlulukları ve bildirim zorunlulukları bulunmaktadır. Bu nedenle öğretmenlerin çocuk istismarının tanınmasında ve tedavisinde çok önemli rolleri vardır. Ancak eğitimciler, çocuk istismarı ve ihmalinin fark edilmesi aşamasında çok önemli bir noktada yer almalarına karşın, konu ile ilgili bilgi ve becerileri düzeylerinin ne olduğu tam olarak bilinmemektedir. Bu nedenle çalışma okul öncesi öğretmenlerin ihmal ve istismar belirtilerini tanıma düzeylerinin ne olduğu üzerine odaklanmıştır. Bu doğrultuda araştırmada ülkemizde yeni bir okul öncesi eğitim kurumu oluşumu olan sıbyan mekteplerinde görev alan okul öncesi öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarını tanıma düzeylerinin incelenmesi hedeflenmiştir.

YÖNTEM

Araştırmanın amacı

Araştırmada okul öncesi öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı belirtilerini tanıma düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Okul öncesi öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarını tanıma düzeyi mesleki tecrübelerine göre farklılaşmakta mıdır?
2. Okul öncesi öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarını tanıma düzeyi konu hakkında daha önceden eğitim almış olmalarına göre farklılaşmakta mıdır?
3. Okul öncesi öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarını tanıma düzeyi, meslek yaşantılarında ihmal-istismar vakası ile karşılaşmış olmalarına göre farklılaşmakta mıdır?
4. Okul öncesi öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarını tanıma düzeyi nedir?

Araştırmanın önemi

Araştırma; sıbyan mekteplerinde görev alan okul öncesi eğitimcilerin çocuk ihmal ve istismarını belirtilerini tanıma düzeylerini incelemektedir. Araştırma sıbyan mekteplerinde görev alan öğretmenler ile yapılan ilk araştırmalardan olup (ilk çalışma olduğu düşünülmektedir); bu bakımdan alana önemli bir katkı sağlamaktadır.

Araştırmanın modeli

Araştırmanın modeli “geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle tespit etmeyi amaçlayan bir araştırma modeli” olan tarama modelidir (Karasar, 2018, s.109). Çalışmada tarama modellerinden biri olan genel tarama modeli kullanılmıştır.

Veri toplama araçları

Araştırmada Kişisel Bilgi Formu ve Çocuk İhmal ve İstismar Belirtileri Ölçeği olmak üzere iki form kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmacılar tarafından geliştirilmiş olan kişisel bilgi formu; cinsiyet, yaş, sınıf bilgisi gibi bazı demografik değişkenlere; ortalama internet kullanma süresi, internete bağlanılan yer, cihaz, internet denetim mekanizmasının varlığı gibi internet ve cihazlara ilişkin değişkenlere dair sorular içermektedir.

Çocuk İhmal ve İstismar Belirtileri Ölçeği (Child Abuse and Neglect Signs Scale-CANSS): Karadağ, Sönmez ve Dereobalı tarafından 2014 yılında geliştirilmiş olan bu ölçeğin Türkçe’ye adaptasyon ve uyarılma çalışmaları yine Karadağ, Sönmez ve Dereobalı tarafından yapılmıştır. Ölçeğin Cronbach alfa değeri $\alpha = .94$ olup; ölçek, güçlü iç tutarlılık göstermektedir. Çocuk İhmal ve İstismar Belirtileri Ölçeği (CANSS), 34 maddeden oluşan bir ölçektir. Maddeler 1 ile 5 arasında Likert tipi dereceleme (Tamamen uygun (5), oldukça uygun (4), kararsızım (3), biraz uygun (2), hiç uygun değil (1) ile işaretlenmektedir. Ölçek çocuk ihmal ve istismarının farklı türlerini (duygusal, cinsel, fiziksel istismar ve ihmal) içeren sorulardan oluşmaktadır.

İşlem

Araştırmaya katılım gönüllülük esasına göre yapılmıştır. Sıbyan mektebi öğretmenleri ile bireysel görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Uygulama esnasında kullanılan formlara araştırmaya katılımın gönüllülüğe dayalı olduğu, araştırmanın amacı ve önemi hakkında bilgilendirme metni yazılmıştır. Öğretmenlerin Bilgilendirilmiş Onam Formu’nu incelemeleri ardından, gönüllü olarak katılmak isteyen öğretmenler ile çalışmaya başlanmıştır. Çalışma Bartın İl Müftülüğü’nde yapılmıştır.

Analiz

Araştırma sonuçlarının analizinde ilk olarak form ve ölçeklerden toplanan veri sayısallaştırılarak Windows için SPSS-22 programına girilmiştir. Araştırmadan elde edilen veri sayısının 15’ten az olması ($n < 15$) nedeniyle analizler için nonparametrik testler kullanılmıştır. Veri setleri arası karşılaştırmalarda nonparametrik testlerden Kruskal Wallis H ve Mann Whitney U analizleri yapılmıştır. Yorumlamada .05 anlamlılık düzeyi tercih edilmiştir ($p < .05$).

Çalışma grubu

Sıbyan mektepleri; Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından "Okul Öncesi Din Eğitimi Projesi" çerçevesinde başlatılan, 4-6 yaş grubu çocuklar için kurulmuş okul öncesi eğitim kurumlarıdır (“4-6 yaş”, 2016). Araştırma 2017-2018 Bahar yarıyılında Bartın ili Merkez’de bulunan sıbyan mekteplerinde (okul öncesi eğitim kurumları) görev alan 15 öğretmen ile gerçekleşmiştir. Elde edilen ölçeklerden bir tanesinin katılımcı tarafından eksik doldurulması nedeniyle 1 veri değerlendirme dışı bırakılmıştır. Öğretmenlerin tamamı 14’ü (%100) kadındır. Çalışma grubunu

oluşturan öğretmenler 22 ile 38 yaş arasında olup, katılımcıların yaş ortalaması 30,2'dir. Katılımcıların 8'i (%57,1) evli; 6'sı (%42,9) bekârdır. Çalışma grubunun diğer sosyo-demografik değişkenlere ilişkin frekans analiz sonuçları Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların sosyo-demografik değişkenleri frekans tablosu

Sosyodemografik değişkenler		
<u>Eğitim düzeyi</u>	n	%
Lise Mezunu	2	14,3
Ön lisans Mezunu	8	57,1
Üniversite Mezunu	4	28,6
Toplam	14	100,0
<u>Mesleki tecrübe</u>	n	%
0-2 yıl	6	42,9
3-5 yıl	2	14,3
6-8 yıl	4	28,6
9 yıl üstü	1	7,1
Kayıp veri	1	7,1
Toplam	14	100,0

BULGULAR

Çocuk ihmal ve istismar belirtileri ölçeği bulguları

Katılımcıların ölçekten aldıkları toplam puanlar 61-163 puan arasında değişmiş olup; ölçek puanlarının ortalama $102 \pm 32,18$ puan ($M=102$, $SS=32,18$) olduğu görülmüştür. 34 ölçek maddesinden alınan ortalama puanlar ve standart sapmaları Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Çocuk ihmal ve istismar belirtileri ölçeği ortalama ve standart sapma değerleri

Çocuk İhmal ve İstismar Belirtileri Ölçeği soruları	Ort.	SS
1. Çocuğun ebeveynlerinden ve diğer bakım verenlerden yoğun korku duyması	4,00	1,51
2. Ebeveynlerin ve bakım verenlerin çocuğa aşırı ilgisi	3,36	1,21
3. Çocuğun sınıfta aşırı pasifliği, sessizliği, uysallığı ve ilgisizliği	3,86	1,16
4. Çocuğu mevsime uygun olmayan bir şekilde giydirmek	3,43	1,39
5. Çocuğun okuldan eve gitme konusundaki isteksizliği	3,79	1,42
6. Çocuğun okuldaki herkesle yakın ilişkiler kurmak istemesi	3,14	1,35
7. Çocuğun okulda ağlayan başka bir çocuk duyduğunda rahatsız olması	3,36	1,27
8. Çocuğun okuldaki yetişkinlerle uygunsuz fiziksel teması	4,43	0,85
9. Bakım veren çocuğun davranışlarında aşırı değişiklikler yaptığında (aktif bir çocuk birden pasif bir çocuk haline geldiğinde ya da tam tersi)	4,14	0,94

10. Çocuğun vücudundaki yanık izleri	3,93	1,49
11. Çocuğu uygun şekilde davranmaları için bazı aktivitelerden yoksun bırakmak	3,50	0,94
12. Çocuğun uyku ve/veya yeme sorunları olması	3,36	1,55
13. Çocuğun yaş grubu için açıklanamaz yaralanmaları	4,07	1,38
14. Ebeveynlerin veya bakım verenin çocuğa ihtiyaç duyduğu tıbbi yardımı reddetmesi veya geç vermesi	3,36	1,55
15. Ebeveynlerin veya bakım verenin çocuğun tıbbi ve dış hekimliği bakımını yaptırmaması	3,29	1,26
16. Çocuğun okula geldiğinde uykulu ve/veya aç olması	3,29	1,43
17. Çocuk için güvenli olmayan ve sağlıksız ev koşulları	3,43	1,74
18. Çocuğun aşırı kilolu veya zayıf olması	3,14	1,29
19. Çocuğun bazı davranış problemleri (ısıırma, tükürme, vurma, konuşma bozukluğu vb.) göstermesi	3,93	1,32
20. Çocuğun idrarını ve/veya dışkısını yaparken ağrı duyması	3,64	1,44
21. Çocuğun idrar yolu enfeksiyonlarının olması	3,14	1,23
22. Çocuğun genital veya anal ağrı nedeniyle yürürken veya otururken zorluk çekmesi	3,79	1,62
23. Çocuğun sınıfta son derece agresif ve yıkıcı olması	4,00	1,30
24. Çocuğun oyuncakları veya akranları ile doğal olmayan cinsel oyunları	4,21	1,42
25. Çocuğun sınıfta genital organları ile takıntılı bir biçimde oynaması	4,07	1,32
26. Çocuğun cinsiyetine uygun olmayan/karşı davranması/duruşu	4,07	1,43
27. Çocuğun enürezis veya enkoprezis gibi problemlerinin olması	3,50	1,09
28. Çocuğun ısırık izlerinin, kesik ve kırıklarının olması	4,07	1,49
29. Çocuğun korkuları veya fobilerinin olması	3,29	1,32
30. Çocuğun yetişkinlerin talimatlarına karşı gelmesi	3,21	1,18
31. Çocuğun duygusal stres belirtileri göstermesi (sallanma, saçın dökülmesi/azalması, huysuzlanma gibi)	3,79	1,36
32. Çocuğun tüm süreçten ziyade ayrıntılarla aşırı derecede ilgileniyor olması	3,43	1,01
33. Çocuğun akranları ile çok az veya hiç sözel/fiziksel temasta bulunması	3,79	1,12
34. Çocuğun ailesinin aşağılama, alay, bağırış veya tehdit gibi davranışlarından şikayetçi olması	4,07	1,14

Çocuk ihmal ve istismarını tanıma düzeyinin konu hakkında eğitim almaya göre sonuçları

Katılımcı öğretmenlerin kişisel bilgi formunda yer alan “*çocuk ihmal ve istismarı hakkında daha önce bir eğitim (ders, kurs vb.) aldınız mı?*” sorusuna verilen yanıtların frekans analizi sonuçları Tablo 3’te sunulmuştur.

TİDSAD

Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi /The Journal of Turk & Islam World Social Studies

Yıl: 6, Sayı: 20, Mart 2019, s. 205-215

Tablo 3. Çocuk ihmal ve istismarı konusunda eğitim alma durumu frekans analiz sonuçları

	n	%
Eğitim aldım	4	28,6
Eğitim almadım	10	71,4
Toplam	14	100,0

Katılımcıların konu hakkında eğitim alıp almamalarına göre ölçek toplam puanları karşılaştırmaları için nonparametrik testlerden Kruskal Wallis H analizi yapılmış, eğitim alan ve almayan gruplar arasında anlamlı fark tespit edilmemiştir [$\chi^2 (1) = .08, p > .05$].

Çocuk ihmal ve istismarını tanıma düzeyinin istismar vakalarıyla karşılaşmış olma durumuna göre sonuçları

Öğretmenlerin “ihmal veya istismara uğramış bir öğrenciniz oldu mu?” sorusuna verdikleri yanıtlar incelenmiş, frekans analiz sonuçlarına göre 13 kişinin (%92,9) daha önce hiç ihmal ve istismar vakası ile karşılaşmadığı, 1 kişinin (%7,1) istismar vakası ile karşılaştığı görülmüştür. Öğretmenlerin istismar vakalarıyla karşılaşmış olmalarına göre ölçek toplam puanları karşılaştırmaları için nonparametrik testlerden Mann Whitney U testi uygulanmış, sonuçlar Tablo 4’te gösterilmiştir. Buna göre gruplar arasında anlamlı farklılaşma tespit edilmemiştir ($p > .05$).

Tablo 4. Vaka ile karşılaşma durumuna göre çocuk ihmal ve istismarını tanıma düzeyleri Mann Whitney U analiz sonuçları

	Vaka ile karşılaşma	n	Sıra ort.	Sıra toplamı	U	p
Stoplam	Evet karşılaştım	1	13,00	13,00	1,000	,172*
	Hayır karşılaşmadım	13	7,08	92,00		
	Toplam		14			

* $p = .172, p > .05$ anlamlı farklılaşma yoktur.

Çocuk ihmal ve istismarını tanıma düzeyinin mesleki tecrübeye göre sonuçları

Çocuk ihmal ve istismarını tanıma düzeyinin mesleki tecrübeye göre farklılaşıp farklılaşmadığının tespiti için nonparametrik testlerden Kruskal Wallis H testi yapılmış, sonuçlar Tablo 5’te gösterilmiştir. Mesleki tecrübeye göre çocuk ihmal ve istismarını tanıma düzeyleri arasında anlamlı farklılaşma görülmemiştir [$\chi^2 (3) = .057, p > .05$].

Tablo 5. Çocuk ihmal ve istismarı tanıma düzeyinin mesleki tecrübeye göre Kruskal Wallis H analiz sonuçları

Mesleki tecrube	N	Ort.	Ki kare	df	p
Stoplam					
0-2 yıl	6	7,50			
3-5 yıl	2	1,50			
6-8 yıl	4	10,00	7,51	3	.057*
9 yıl üzeri	1	3,00			
Kayıp veri	1				
Toplam	14				

* $p=.057$, $p>.05$ anlamlı farklılaşma yoktur.

Bazı sosyo-demografik değişkenlere göre çocuk ihmal ve istismarını tanıma düzeyi

Çocuk ihmal ve istismarını tanıma düzeyinin öğretmenlerin medeni durumları, eğitim düzeyleri ve yaşa göre farklılaşp farklılaşmadığını tespit etmek için nonparametrik testler kullanılmıştır. Öğretmenlerin medeni durumuna göre istismar tanıma düzeyinin arasındaki ilişki için Kruskal Wallis H testi kullanılmış gruplar arasında anlamlı ilişki görülmemiştir [$\chi^2 (1) = .245$, $p>.05$]. Öğretmenlerin eğitim düzeylerine göre istismar tanıma düzeyinin arasındaki ilişki için Kruskal Wallis H testi kullanılmış gruplar arasında anlamlı ilişki görülmemiştir [$\chi^2 (2) = .779$, $p>.05$]. Katılımcıların yaşları Dünya Sağlık Örgütü (WHO) yeni (2016 yılı) yaş dilimlerine göre 18-65 yaş dilimindedir. Bu nedenle katılımcıların yaşları tek grupta yer almaktadır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırma sıbyan mekteplerinde görev alan okul öncesi öğretmenlerinin çocuk ihmal ve istismarını tanıma düzeylerini incelemeyi amaçlamıştır. Bu amaçla gönüllü öğretmenler ile bireysel görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerden elde edilen nitel veriye ek olarak, öğretmenlerin ihmal ve istismar belirtilerini tanıma düzeylerinin sayısallaştırılabilmesi için “Çocuk İhmal ve İstismar Belirtileri Ölçeği” uygulanmıştır. Katılımcıların ölçekten aldıkları ortalama puanların $102\pm 32,18$ puan olduğu görülmüştür. Ölçeğin 34 maddesine verilen yanıtların puanları madde bazında incelendiğinde, katılımcıların ihmal ve istismarın bariz belirtilerini daha kolay tanıdığı (daha yüksek puan ortalaması), gölgede kalan belirtileri ise daha az tanıyabildikleri (daha düşük puan ortalaması) görülmüştür. Araştırma bulgusu Karadağ, Sönmez ve Dereobalı (2014)’nın okul öncesi öğretmenler ile yaptıkları çalışma bulguları ile paralellik göstermektedir. Sıbyan mektebi öğretmenlerinin sosyo-demografik değişkenlere (yaş, medeni durum, eğitim düzeyi) göre çocuk ihmal ve istismarının belirtilerini tanıma düzeyi arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir. Benzer şekilde öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarının belirtilerini tanıma düzeyleri; konu üzerine daha önce eğitim almış olmaları, mesleki tecrübe düzeyleri ve ihmal-istismar vakası ile daha önce karşılaşmış olmaları gibi değişkenler açısından da farklılaşma göstermediği anlaşılmıştır.

İstismar göstergesi olan hafif bulgular gözden kaçtığına daha olumsuz sonuçlarla karşılaşılabilir (Kara, Çalışkan ve Suskan, 2013, s.58). Çocuklar istismara uğradıklarında yaygın olarak ya konuşma öncesi dönemdedir ya da karşılaştığı istismarı anlamlandırmak ve

ifade etmek için yeterli sözcük dağarcıkları yoktur (Duman, 2018a). Bu noktada çocuklarla her gün temas içerisinde olan öğretmenlere ve özellikle okul öncesi eğitimcilere büyük görev ve sorumluluk düşmektedir. Zira Amerika Birleşik Devletleri'nde çocuk istismar ve ihmal vakalarını en fazla bildiren meslek grubu eğitimcilerdir. Bu vakaların en yaygın olarak görüldüğü grup da okulöncesi dönem çocuklarıdır (akt. Dereobalı, Karadağ ve Sönmez, 2013). Bu nedenle istismar ve ihmal vakalarının en erken gelişim aşamalarında fark edilmesi çocuğun ileriki dönem hem fiziksel hem de psikolojik iyilik hali açısından önemlidir. Aksi halde, yani istismar ve ihmale bağlı oluşan hafif bulgular atlanması halinde, çocukta daha ağır istismar biçimleri gelişebilir.

Ülkemizde okul öncesinde çocuk istismarı ve ihmali konusunda sınırlı sayıda araştırma olması (Kefeli ve Haktanır, 2018) bilgi ve deneyim eksikliğine sebep olmaktadır. Özellikle Türkiye'de yeni bir okul öncesi eğitim kurumu olan sıbyan mekteplerinde görevli okul öncesi eğitimcileri ile bu alanda yapılmış bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu bakımdan bu araştırmanın alana önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çocuk istismarı ve ihmali tek bir meslek grubunun bu alanda yetkinleşmesi ile çözümlenebilecek bir problem değildir. Bütün disiplinler arasında sıkı bir işbirliği sağlanmalıdır (Kara, Çalışkan ve Suskan, 2013, s.58). Bu nedenle konu ile ilgili, sistematik ve gerekli eğitim programları düzenlenmelidir.

KAYNAKLAR

- Acehan, S., Bilen, A., Ay, M. O., Gülen, M., Avcı, A. ve İçme, F. (2013). Çocuk istismarı ve ihmalinin değerlendirilmesi, *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 22 (4), 591-614.
- Arıkan, D., Yaman, S. ve Çelebioğlu, S. (2000). Çocuk İstismarı ve İhmali Konusunda Hemşirelerin Bilgileri. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 3 (2), 29-35.
- Atamer, A. (2005). *Çocuk istismarı tarama anketi: Geliştirme, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması*. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.
- Burç, A. (2014). *Hemşirelerin çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve risklerini tanılama düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Chiocca, E. (1998a). Child abused and neglect, A status report. *Journal of Pediatric Nursing*, 13 (2), 128-30.
- Chiocca, E. (1998b). The nurse's role in the prevention of child abuse and neglect, *Journal of Pediatric Nursing*, 13 (3), 194-5.
- Çatık, A. E. ve Çam, O. (2006). Hemşire ve ebelerin çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve risklerini tanıma düzeylerinin saptanması. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 22 (2), 103-19.
- Dereobalı, N., Çırak Karadağ, S. ve Sönmez, S. (2013). Okulöncesi eğitim öğretmenlerinin çocuk istismarı, ihmali, şiddet ve eğitimcilerin rolü konusundaki görüşleri. *Ege Eğitim Dergisi*, 14 (1), 50-66.

- Dilsiz, H. ve Mağden, D. (2015 Mayıs). *Öğretmenlerin Çocuk İstismar Ve İhmali Konusunda Bilgi Ve Risk Tanıma Düzeylerinin Tespit Edilmesi*. Uluslararası Katılımlı III. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi “Erken Müdahale”, [Poster bildiri]. Ankara.
- Duman, N. (2018a). Çocuk cinsel istismarında masalların terapötik kullanımı. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research*, 11 (59), 647-52. Doi: <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2018.2672>
- Duman, N. (2018b). *Duygusal istismarı anlamak*. Ankara: Gece Kitaplığı
- Erol, D. (2007). *Okulöncesi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin çocuklardaki fiziksel istismar belirtilerine ilişkin farkındalıkları (Eskişehir il örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Geyran, Ç. P ve Uygur, N. (1995). Çocuk cinsel istismarı. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 6(4):297-300.
- Gölge, Z. B., Hamzaoğlu, N. ve Türk, B. (2012). Sağlık çalışanlarının çocuk istismarı ve ihmali konusundaki farkındalık düzeylerinin ölçülmesi. *J For Med*, 26 (2), 86-96. doi: 10.5505/adlitip.2012.36349.
- Johnson, C. F. (2007). Abuse and neglect of children. In: Behrman R. E., Kliegman R. M., Arvin A. M., (eds). *Nelson textbook of pediatrics*. 18th ed. Philadelphia: WB Saunders, 2007, 171-2.
- Kara, Ö. (2010). *Ankara ilinde görev yapan pediatri asistanları, uzmanları ve pratisyen hekimlerin çocuk istismarı ve ihmali konusunda bilgi düzeyleri ve yaklaşımlarının karşılaştırılması*. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı Tıpta Uzmanlık Tezi, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ankara.
- Karadağ, S. Ç., Sönmez, S. ve Dereobalı, N. (2014). An investigation of preschool teachers' recognition of possible child abuse and neglect in Izmir, Turkey. *Journal of Interpersonal Violence*, 30 (5), 873–91. doi:10.1177/0886260514536274
- Karakaya, I., Coşkun, A., Ağaoglu, B., Şişmanlar, Ş. G., Öç Yıldız, Ö., Memik Çakın, N. ve Biçer, Ü. (2006). *Cinsel istismara maruz kaldığı bildirilen olguların ruhsal değerlendirme sonuçları*. Adli Tıp Bülteni, 11 (2), 53-58.
- Karaman, Y. (1993). *İlkokul öğretmenlerinin gözlemlerine göre çocukların aileleri tarafından istismarı ve ihmali*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Karasar, N. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemi kavramlar ilkeler teknikler*. Ankara: Nobel.
- Kavaklı, A., Pek, H. ve Bahçecik, N. (1995). *Çocuk Hastalıkları Hemşireliği*, İstanbul: Alemdar Ofset.
- Kefeli, H. ve Haktanır, G. (2018). Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk istismarı ve ihmali davranışlarına ilişkin anne baba görüşleri. *Milli Eğitim*, 218, 113-34.

- Münger, C. ve Markstöm, M. (2018). Recognition and identification of children in preschool and school who are exposed to domestic violence. *Education Inquiry*, 9 (3), 299-315. DOI:10.1080/20004508.2017.1394133.
- Oral, R. (1993). Çocuk istismarı. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 2 (12), 419-20.
- Pala, B. (2011). *Geleceğin Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı ve İhmali Konusunda Bilgi ve Farkındalık Düzeyleri*. Aile Hekimliği Anabilim Dalı Tıpta Uzmanlık Tezi, Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Eskişehir.
- Pekdoğan, S. ve Bozgün, K. (2018). Öğretmenlerin çocuk ihmali ve istismarı hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7 (2), 433-43.
- Tıraşçı, Y. ve Gören, S. (2007). Çocuk İstismarı ve İhmali. *Dicle Tıp Dergisi*, 34 (1), 70-4.
- Tugay, D. (2008). *Öğretmenlerin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Farkındalık Düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- 4-6 yaş Kuran kursları hizmete açıldı. (2016, 26 Eylül). Erişim adresi: <https://ankara.diyaret.gov.tr/sereflikochisar/Sayfalar/contentdetail.aspx?MenuCategory=Kurumsal2&contentid=113>